

IX. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia

Kolozsvár, 2006. november 25-26.

A ROMÁNIAI MAGYAR KISEBBSÉG KIVÁNDORLÁSA 1990 UTÁN

*Esettanulmány a kolozsvári magyar egyetemisták
kivándorlási szándékairól*

Szerző: **Gèbel Timea-Rita**

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Történelem és Filozófia kar

Történelem-Nemzetközi kapcsolatok szak

IV. év

Témavezetők: **dr. Lönhárt Tamás**

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Jelenkori Történelem - Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék

Egyetemi adjunktus

Robert Stojanov

Palacký University

Faculty of Science

Department of Geography

International Development Studies

Tartalomjegyzék

A romániai magyar kisebbség	3
A magyar kisebbség területi eloszlása 2002	4
Etnikai mozgás fogalma	4
A romániai magyarok kivándorlási viselkedése	5
Cél-országok	6
Kivándorlási hullámok 1990 után	7
Kivándorlók nemzetiség szerint	9
Demográfiai következmények Erdélyben és Magyarországon	10
Magyarország politikája a külföldi magyarokat illetően	11
A „kettős állampolgárság” vitája és a Státus Törvény	11
Magyarország bevándorlási statisztikái	12
A kivándorlás hatásai Romániára nézve	13
Magyar nemzetiségűek aránya a lakosságban	14
Esettanulmány a kolozsvári magyar egyetemisták kivándorlási szándékairól	15
A kivándorlás célja	15
Hogyan és miért?	17
Gondolatok a letelepedésről	19
Következtetések	21
Kérdőív	22
Bibliográfia	25

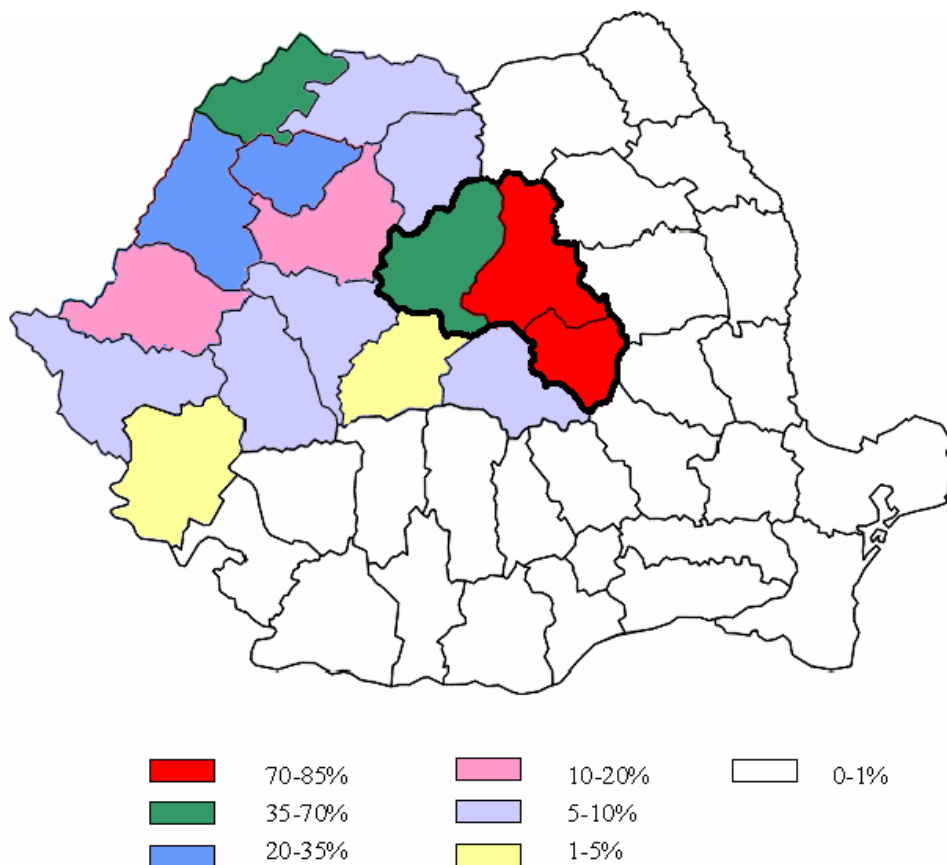
A romániai magyar kisebbség

A romániai magyar kisebbség kivándorlási potenciálja tökéletesen ábrázolja annak a kisebbségnek a dilemmáját, amely rendelkezik úgynevezett anyaországgal, másik oldalon pedig azokat a kihívásokat tükrözi, amelyekkel Magyarországnak kell szembenéznie, amikor meghatározza a kivándorlás kérdését, kivándorlási politikáját és elemzi a demográfiai mellékhatásokat.

Amint tudjuk a romániai magyar kisebbség nagy része Erdély területére összpontosul. Itt három megyében többséget alkotnak, a közösség többi része más erdélyi városokban helyezkedik el, kisebbséget alkotva a román lakosokkal szemben. Ezeket a városokat egy román többségű rurális terület fogja körül, amely elszigeteli őket Székelyföldtől, amely egy magyar etnikai tömböt jelent. A kisebbség politikai képviseletét a Romániai Magyar Demokrata Szövetség fedi le, úgy helyi, mint a Parlament szintjén. A magyar kisebbség különleges figyelemben részesül Magyarország oldaláról, lévén a határain kívül helyezkedő legnagyobb magyar közösség.

Ezt a területi eloszlást az alábbi térképen figyelhetjük meg.

A magyar kisebbség területi eloszlása 2002 (az összlakosság százalékos arányában)¹

Etnikai mozgás fogalma²

A kivándorlási hullámokat bemutató ábrák sok esetben olyan fontos aspektusokat takarnak el, mint például a kivándorlók identitása, miközben ez egy kulcsfontosságú információ, ha hathatós módon szeretnénk ezeket elemezni. Az etnikai identitás és a kulturális hullámok fontossága világosan felmerül Románia történelmének kontextusában. Ezért a romániai kivándorlás témájában, nemcsak a számbeli arányokat kell figyelnünk, hanem a kivándorlók etnikai hovatartozását is, mert ez magyarázatot adhat a kivándorlás okára és irányára.

¹ Roel Peter Wilhelmina Jennissen, *Macro-economic determinants of international migration in Europe*, Rijksuniversiteit Groningen, 2004, chapter 6 – Analyses on International Migration Types, page 143.

² Ethnic mobility

A romániai magyarok kivándorlási viselkedése

Érdekes megfigyelnünk a romániai magyarok kivándorlási szándékait összehasonlítva a többi román állampolgáréval. A romániai magyaroknak, sok évig Magyarország jelentette a fő kivándorlási célpontot. Manapság, amikor egyre több lehetőség adódik az európai integráció által, egy jelentős nyugatra való mozgást figyelhetünk meg, a cél-országok ezúttal az Európai Unió tagállamai lesznek. Mindemellett Magyarország jelentős célpont marad. Románia lakosságának másik része pedig előszeretettel választja és választotta a Nyugat Európai országokat és kisebb érdeklődést mutat Magyarország iránt, mint cél-ország.

A romániai magyarok ezen viselkedése mögött több ok áll, mint: a közös nyelv és kulturális háttér, a jobb beilleszkedési esély, karrierépítés lehetősége stb. A magyarok a szomszédos országokból erős kapcsolatokkal rendelkeznek Magyarországon élő magyarokkal, az évek folyamán számos ismeretséget és barátságot kötöttek, a létező családi szálak mellett. Mindezek Magyarországot egy természetes választási lehetőséggé teszi szemben a többi országgal, ahol a kivándorlók több nehézséggel szembesülnének és az újrakezdés sokkal nehezebb lenne.

Ez a körülmény az anyaország felelősségéhez vezet, Magyarország elősegíti vagy akadályozza ezt a folyamatot azzal, hogy egy megfelelő és igazságos kivándorlási politikát hoz létre, másfelől pedig azzal, hogy szabályozza a letelepedési engedély és az állampolgárság megadását³.

3 **Király András**: *The Hungarian approach: Hungary's migration policy and the migration potential of the Hungarian minority in Romania*,

www.goethe.de/ms/buk/archiv/material/Migration/KiralyTheHungarianapproachFinal.doc,

page 4-5.

Cél-országok⁴

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Ausztrália	611	301	297	236	220	136	165
Ausztria	3459	4630	3282	1296	1256	2276	915
Kanada	1894	1661	1591	1926	1523	2286	2123
Franciaország	1626	1512	1235	937	787	1438	2181
Görögország	576	354	143	80	87	193	274
Izrael	1227	519	463	324	417	316	418
Olaszország	1130	1396	528	645	1580	2195	1640
Németország	66121	20001	13813	6874	6880	9010	6467
U.S.A.	4924	5770	2100	1245	1078	2292	3181
Svédország	996	381	686	199	176	520	310
Magyarország	10635	4427	4726	3674	1779	2509	1485
Más államok	3730	3208	2288	1010	1363	2504	2367
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ausztrália	207	206	124	143	79	58	45
Ausztria	1551	941	468	270	167	293	326
Kanada	2331	1941	1626	2518	2483	1437	1444
Franciaország	1143	846	696	809	463	233	338
Görögország	232	316	214	328	105	60	64
Izrael	554	563	326	433	279	106	164
Olaszország	1706	1877	1415	2142	1486	1317	1993
Németország	5807	3899	2370	2216	854	1305	1938
U.S.A.	2861	2868	2386	2723	1876	1356	2012
Svédország	468	129	98	90	51	42	50
Magyarország	1244	1306	774	881	680	903	984
Más államok	1841	2640	2096	2200	1398	1044	1315

⁴ A Romániai Nemzeti Statisztikai Intézet adatai, július 2003

Kivándorlási hullámok 1990 után

A romániai magyar kisebbség kivándorlása már az 1920-as évektől figyelhető meg, mint egy számottevő népmozgás, amelyet a kor történelmi eseményei alakítottak ki. A 90-es évekig több hullámban hagyták el magyarok az országot Magyarországra vagy nyugatra menve. Ebben a periódusban többnyire politikai migrációról beszélhetünk, de a kilátástalan gazdasági helyzet is okozott kivándorlási hullámokat. A 90-es évek változásai nem állítják meg ezt a folyamatot, csak a kivándorlás okai változnak.

A 80-as évek végétől a 90-es évek elejéig egy újabb hullám indul meg. Szociológiai kutatásokat figyelve megállapíthatjuk, hogy többnyire egyének vándoroltak ki, kevésbé családok. Fő céljuk egy megélhetési lehetőség létesítése, ami egy hosszú távú letelepedést biztosít és később családjaik áttelepítését is. Másrészt pedig főiskolákat és egyetemeket végeztek el, abban a reményben, hogy megfelelő képzéssel munkahelyet szerezzenek Magyarországon és utána kövessék a fentebb említett sémát. Mindkét esetben többnyire fiatal, vagy középkorú személyekről beszélhetünk, akik azért vándoroltak ki, hogy családjaiknak is biztosítsák a kijutást. A kivándorlók átlagéletkora jelentősen alacsonyabb volt, mint a magyar és a román lakosság átlagéletkora. Ennek romboló hatása volt a romániai magyar közösség életkorszerkezetében. Manapság a romániai magyar kisebbség sokkal „idősebb” mint a román társadalom.

A kivándorlás egy másik hulláma a 90-es évek második felére tehető és mondhatjuk, hogy ez mai napig is tart. Kapcsolatot teremtve az előző hullámmal, ezt a csoportot „másodlagos” kivándorlóknak nevezhetjük. Többnyire azok rokonai, akik az előző hullámban hagyták el az országot, nagyrészt azok szülei, nagyszülei akiknek eddig sikerült megélhetést biztosítaniuk önmaguk és családjaik számára. Ők növelik a lakosság létszámát, de a munkapiacon egy nagyon kis százalékban jelennek meg.

Eközben a tanulmányok Magyarországon való elvégzése egyre nagyobb divattá vált a romániai magyar fiatalok körében. Az elmúlt évtizedben az úgynevezett „oktatási

kivándorlók” száma nagyon megnőtt nemcsak az egyetemi oktatás szintjén, hanem kiterjedt a líceumok és szakközépiskolák, tudományos (posztgraduális) képzések

szintjére. Tanulmányaik elvégzése után kevés esetben térnek haza⁵.

A „Balázs Ferenc Intézet” által 1997-ben elvégzett felmérés adatai is azt mutatják, hogy a határon túli magyar közéletben gyakran megfogalmazott aggodalmakat, miszerint a fiatal értelmiségiek elvándorlása fokozott mértékeket öltött a 90-es évek második felében. Adatai azt mutatják, hogy a 35 év alatti felsőfokú iskolai végzettségű erdélyi megkérdezettek közel 2/3-a elhagyná hazáját, ha volna rá lehetőség, vagy foglalkozik az elvándorlás gondolatával.⁶

Az 1994-es Erdélyre vonatkozó felmérésük szerint az átlagoznál jelentősebb méretű emigrációs potenciállal volt jellemző az idősebb korosztály (51-60 év közöttiek), akik akkor már elvándorolt gyermekeiket szerették volna követni, nyugdíjaztatásuk után. Bár az 1997-es felmérés szerint az idősebb korosztály elvándorlása családgyesítés címén tovább tart Erdélyből, mindazonáltal az adatok alapján az becsülhető előre, hogy a legújabb elvándorlási hullám a „legfiatalabbak hulláma” lesz. A legfiatalabbak illetően is kiemelten magas elvándorlási hajlandósággal jellemezhetőek a fiatal diplomások (ennek 2006-os vonatkozásait próbáltam felmérni, az alábbi esettanulmányban), a szülőföldjükön stabil munkahellyel nem rendelkező, 35 év alatti középfokú iskolai végzettségűek, valamint a fiatal vendégmunkások.⁷

Kivándorlók nemzetiség szerint⁸

⁵ Király András, *Idem*, page 6-7.

⁶ Sorbán Angella: *Emigrációs potenciál a határon túl élő magyar közösségek körében*, in Magyar Kisebbség, V, 1999, 2-3 szám, 335-337 o.

⁷ *Ibidem*.

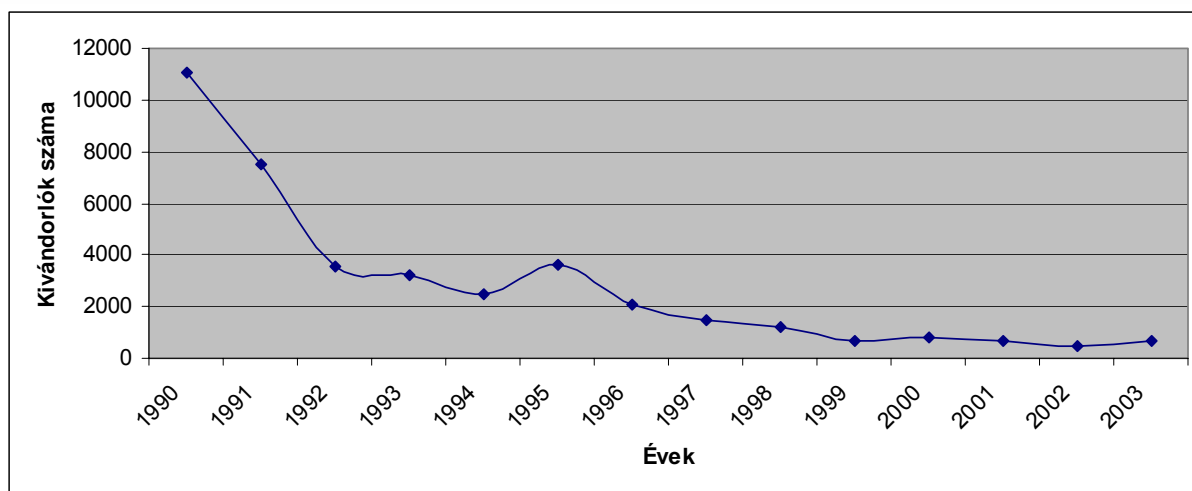
⁸ A Romániai Nemzeti Statisztikai Intézet adatai, július 2003

<http://www.insse.ro>, Populatie, 2. fejezet

A romániai magyar kisebbség kivándorlása 1990 után Gébel Timea-Rita
 IX. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Összesen	96929	44160	31152	18446	17146	25675	21526
Románok	23888	19307	18446	8814	10146	18706	16767
Németek	60072	15567	8852	5945	4065	2906	2315
Magyarok	11040	7494	3523	3206	2509	3608	2105
Zsidók	745	516	224	221	177	131	191
Más nemzetiségűek	1184	1276	449	260	249	324	148
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Összesen	19945	17536	12594	14753	9921	8154	10673
Románok	16883	15202	11283	13438	9023	7465	9886
Németek	1273	775	390	374	143	67	20
Magyarok	1459	1217	696	788	647	489	661
Zsidók	136	198	111	66	72	28	24
Más nemzetiségek	194	144	114	87	36	105	82

Amint láthatjuk az alábbi grafikonon is a magyar nemzetiségű egyének kivándorlása egy csökkenő tendenciát mutat, amely párhuzamban áll az általános kivándorlási trendekkel, de következményei annál súlyosabbak, mivel egy kisebbségről beszélünk.

Demográfiai következmények Erdélyben és Magyarországon

Magyarország esetében, a kormánynak számba kell vennie a kivándorlás hatásait nemcsak a saját lakosság, hanem az országon kívüli magyar kisebbségek szintjén is. Ha megnézzük azoknak a magyar személyek csoportjának az összetételét, akik az elmúlt évtizedben hagyták el Romániát, be kell valljuk, hogy többnyire fiatal, tanult, és aktív személyek vándoroltak ki. Aktívak egyrészt olyan szempontból, hogy megjelennek a munkapiacra, másrészt pedig nagyszámban olyan személyek, akik képesek bekapcsolódni a közösségi életbe. Vezető erőt képviselnek a közösség életében, lévén az város vagy falu, vagy az értelmiségi és kulturális élet vezetői nagyobb városokban. Hosszú távon ezen személyek kivándorlása a romániai magyar közösség gyengüléséhez vezet, szociológiai értelemben.

A kérdés az, hogy egy ilyen eredményt Magyarországnak bátorítania kellene vagy sem. Magyarország komoly lépéseket tett a folyamat ellensúlyozása érdekében. Többek közt bevezette a Státus Törvényt és biztosította az Erdélyi Magyar Tudományegyetemet, más néven a Sapientia megalapítását. Másrészt szakemberek véleménye szerint Magyarország lakossága 2001-es népszámlálás során nem csökkent 10 millió alá (mint ahogy megjósolták), köszönhetően annak, hogy nagy számban vándoroltak be magyarok a szomszédos országokból.

Magyarország politikája a külföldi magyarokat illetően

Magyarország politikája a külföldi magyarokat illetően következetes volt az elmúlt évtizedben. Összegezhetjük egy kettős célkitűzésként a gyakorlati megvalósítások szintjén, célja biztosítani a nemzeti identitás megőrzését, azon magyarok esetében, akik a szomszédos államokban élnek és ezzel egyidőben támogatni megmaradásukat a szülőföldjükön.

A „kettős állampolgárság” vitája és a Státus Törvény

A 90-es évek után Magyarországon olyan intézmények jönnek létre, melyeknek célja a határon túli magyar közösségek támogatása. Ebben a periódusban a Magyarok Világszövetsége egy olyan szervezetté nőtte ki magát, amely intézményesítette a magyar nemzet etno-kulturális egységét. Az 1996-os kongresszusán felmerült annak a gondolata, hogy a magyar törvényhozásban Magyarországnak az összmagyarság számára „anyaországi” státust kell elérnie. 1997-ben Magyarország az Európai Unió integráció újabb lépcsőfokára érve felmerült a „kettős állampolgárság” gondolata, ami elősegítené a magyar kisebbségek kapcsolattartását az anyaországgal az Európai Unió integráció után. Ebből egy nyilvános vita alakult ki, amely megoldásokat keresett a problémára.

1998 után az új kormány (Orbán Viktor vezetése alatt) intézményesíteni kezdte a kisebbségi képviselők és a kormány közötti kapcsolatokat. A Magyar Állandó Értekezlet (MAERT) olyan intézményként jött létre, amely irányítani tudná az úgynevezett „magyar-magyar integrációt”, 1999-ben pedig ülésén kifejtették annak igényét, hogy törvény fogalmazza meg a határon túli magyarok státusát. (Ez nagy visszhangot keltett a romániai magyar médiában.)⁹

Ennek eredményeként a szomszédos államokban élő magyarok dokumentumát 2001. június 19-én iktatták be. A törvény átváltoztatja a „felelősség” alkotmányos elvét, egy konkrét törvényes normává, amit a magyar adminisztráció értelmezhet és alkalmazhat.

⁹ **Lönhárth Tamás:** *The Multiple Citizenship and the Problem of Ethnic Minorities in Central Europe: The Hungarian Minority of Romania and the Problem of „Double Citizenship” at the End of the 90’s*, in **Vasile Pușcaș:** *Central Europe since 1989 – Concept and Development*, Dacia Publishing House, Cluj-Napoca,

A törvény fő célja biztosítani a szomszédos államokban élő magyarok különleges kapcsolatát az anyaországgal, biztosítani a nemzeti identitásuk megtartását, népszerűsítését és jólétüket szülőföldjükön, ezáltal hozzájárul a régió politikai és gazdasági stabilitásához, elérve a célt „megmaradva a szülőföldön”. Ez, a ki- és bevándorlás kérdésével kapcsolatban, azt jelenti, hogy a törvény különösképpen helyteleníti a szomszédos államokban élő magyarok bevándorlását vagy a megtelepedését Magyarországra. A törvény bevezet egy dokumentumot, melynek neve Magyar Igazolvány, melynek tulajdonosa a Törvény által előírt jogokban és támogatásokban részesül. Az igazolvány csupán egy bizonyítása a kulturális és nevelési- oktatási jogosultságoknak, amelyeket a törvény előír, mindamelllett a magyarországi hatóságok nem fogadják el, mint egy vízumot, útlevelet, megtelepedési engedélyt vagy munkaengedélyt Magyarországon¹⁰.

Magyarország bevándorlási statisztikái

Azon külföldiek száma, akik bevándorlási engedélyt kaptak Magyarországon 2003. december 31-edikéig majdnem 100 ezerre tehető. Az engedélyek majdnem 60%, pontosabban 57 847 romániai állampolgároknak volt kiadva.

A Kivándorlási és Nemzetiségi Iroda adatai szerint, 5600 személy kapott magyar állampolgárságot 2003-ban, a majdnem 100 ezerből. Megfigyelve azokat az okokat, amelyek alapján megkapták az állampolgárságot, láthatjuk, hogy az esetek 80%-ban az indíték a visszahonosítás vagy a magyar állampolgárságú elődök léte jelentette.

A közvélemény-kutatás kimutatta, még a törvény megjelenése előtt, hogy a szomszédos államokban élő magyarok 25 % megfontolta a Magyarországra való település gondolatát. (a „Ferenc Balázs” Intézet felmérése). Viszont, a felmérés kimutatta azt is, hogy azok száma, akik kitelepülnének felére fog csökkenni, ha egy olyan törvényt iktatnának be, amely megerősítené a nemzeti öntudat promoválását és megtartását, e mellett pedig a jólétet a *szülőföldön belül*.

2000, 167-199 o.

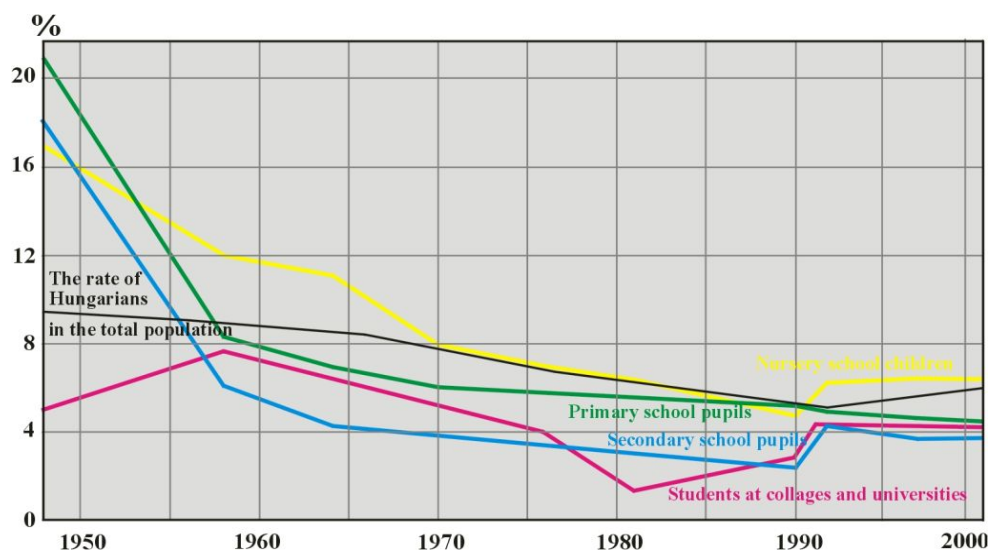
¹⁰ Király András, *Idem*, page 7-10.

A kivándorlás hatásai Romániára nézve

A mi szemszögünkből fontos megjegyezni, hogy a 21. század kezdetén Románia sokkal szegényebb az etno-kulturális sokszínűség tekintetében. Az e fajta sokszínűség csökkenés veszteséget jelent a teljes társadalom számára. A különböző etnikai csoportok kivándorlása negatív hatással volt az országra, főleg ennek a szociális és politikai, és nem utolsósorban gazdasági fejlődésére egy olyan periódusban, ami alapot jelentett demokratikus jövőjének.

A folyamat ilyen térű fejlődése hozzáadódott Románia általános demográfiai csúszásához, ami az elmúlt években következett be. A magyar kisebbség kivándorlását az általános romániai kivándorlási trendbe helyezhető. Általánosan nézve az országot, ugyanazok a problémák merülnek fel: fiatal, képzett (közép- vagy felsőfokon) munkaerő vándorol ki. Ha azt a tényt vesszük figyelembe, hogy 1992 és 2002 között az ország lakossága hozzávetőlegesen egymillió egyénnel csökkent az általános demográfia és munkaerő kontextusában, arra a következtetésre jutunk, hogy Romániának súlyos emberforrási problémával kell szembenéznie a jövőben. A nemzeti kisebbségek tagjainak eltávozása, amely közösségeiket a kihalás szélére vitték, részben e tág probléma okozói.

Magyar nemzetiségűek aránya a lakosságban¹¹

Az elmélet gyakorlatban

¹¹ www.adatbazis.lap.hu

*Esettanulmány a kolozsvári magyar egyetemisták kivándorlási
szándékairól*

Egy kérdőív alapján, amely 15 kérdést tartalmaz (csatolva a dolgozathoz), próbáltam megtudni a kolozsvári magyar egyetemisták kivándorlási szándékait, az alapkérdések azok voltak, hogy hova szeretnének menni, mennyi időre, és különösképpen miért szeretnék elhagyni otthonukat, szülőföldjüket.

25 egyetemista töltötte ki a kérdőívet, amiből 9 lány és 16 fiú, életkoruk 21 és 27 között ingadozott. Többnyire a tanulmányaik utolsó éveiben voltak, olyan szakokon, mint például történelem, nemzetközi kapcsolatok, fizika, informatika, matematika, földrajz, orvosi, biológia, angol, közgazdaságtan, teológia.

Döntés elé állítva, hogy az egyetem elvégzése után mit is akarnak tenni, kilencen tanulmányai folytatását választották, 16-an pedig a munkaerőpiacon szeretnének elhelyezkedni.

Sajnálatos módon ez a kis kutatás ugyanazt mutatta ki, mint a hivatalos statisztikák és kutatások, ha az egyetemisták választhatnak az **országon belüli vagy a külföldi munka** között, 25 személyből 16 külföldi munkára esik a választása, de másik 9 személyből is csak 2 utasította vissza határozottan a külföldön való munkavállalást.

A kivándorlás célja

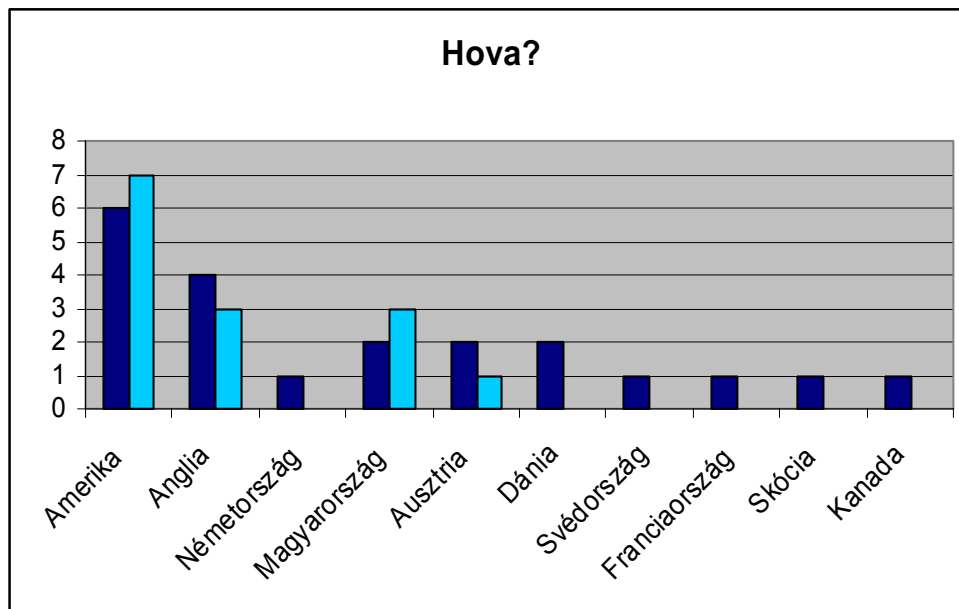
Arra a kérdésre válaszolva, hogy **hova**, azt láthatjuk, hogy a nyugat-európai országok a legkedveltebbek, olyan országok, amelyek jó gazdasági háttérrel rendelkeznek, emellett Magyarország is sokszor szerepel a cél-országok között, de nem olyan nagy százalékban, mint ahogy az, az idősebb generáció esetén lenne megfigyelhető.

A sötétkék oszlopok az ideális munkahelyet jelölik (azt az országot, ahová szívesen

mennének ki dolgozni), a világos-kék oszlopok pedig azokat az országokat, amelyről az egyetemisták az gondolják, hogy könnyebben ki lehet jutni és nagyobb a lehetőség a munkapiacon való elhelyezkedésben.

A megjelölt országok a nyugati, fejlett gazdaságok szimbólumai. Magyarország szerény elhelyezkedésével bebizonyosodik gyakorlatban is az, az elmélet mi szerint az elmúlt években határozott nyugatra való mozgás ment végbe a cél-országok tekintetében.

CÉLORSZÁGOK

Párhuzamot vonhatunk a fenti diagrammba foglalt országok és a statisztikai hivatalok által között (fentebb közölt táblázat). Megfigyelhető hogy az egyetemisták választásai jól tükrözik az általános trendet, például mindkét felmérésben Amerika szerepel az első helyen az odavándorlok számarányában, ezt követik majd az EU-s országok.

Hogyan és miért?

De **hogyan** akarnak kijutni? A válaszok nagy része az volt, hogy az összes szükséges papírmunka elvégzésével fognak külföldi munkához jutni, de emellett barátok, és már ottlévő családtagok segítségét is felhasználják.

Az **elvárások** szemszögéből, sokan azt gondolják, hogy a befogadó ország szívesen látja őket, nem lesznek problémáik a helyiekkel, ha jól végzik munkaköri feladataikat. Az én szemszögemből a válaszokban egy nagyfokú naivitás rejtőzik, a válaszadók közül nagyon kevesen említették meg az integrációs problémákat, azt, hogy a helyiek versenytársként láthatják őket a munkapiacra, főleg egy igazságtalan versenyben, mivelhogy olcsó munkaerőt jelentenek.

Azonban az ország **nyelvének** tudása terén, mindenki megerősítette azt a tényt, hogy ezt tudni kell, mert e nélkül nem lehet megélni. Sokan nyelvvórák által kívánták elsajátítani az adott nyelvet. Általában olyan országokat jelöltek ki célként, melyeknek hivatalos nyelvét közép, vagy felsőfokon beszélik, főleg angol nyelvű országok. Sokszor Magyarországot a közös nyelv és kultúra miatt választják.

A legfőbb kérdés az, hogy **miért?** Ebben az esetben megtalálhatjuk napjaink tipikus vonzó és taszító tényezőit, amelyek meghatározzák a nemzetközi ki- és bevándorlást.

Taszító tényezők

- Álmodók (különösképpen fontosak fiatalok számára, egyetemistáknak, akik nagy reményekkel fejezik be az egyetemet és készen állnak követni álmaikat).
- Az ország rossz gazdasági helyzete (sokan a rosszul fizetett munka miatt panaszkodtak).

Vonzó tényezők

- A befogadó ország jó gazdasági helyzete (ez a legtöbbször említett ok, fontos, hogy meglegyen a lehetőség, hogy sok pénzt rövid idő alatt lehessen szerezni).
- Előzetes munkatapasztalatok (azok az egyetemisták, akik már dolgoztak külföldön, most már hosszabb időre szeretnének kimenni és többnyire

ugyan azokba az országokba, tapasztalataikat nyári, néhány hetes, vagy féléves munka során szerezték, főleg Magyarországon és az Egyesült Államokban).

- A családtagok jelenléte külföldi országokban (azok az egyetemisták, akik rokonai külföldön dolgoznak, nagyobb hajlamot mutatnak a külföldi munka iránt, főleg azokban az országokban, ahol a családtagjaik vannak. Legtöbb esetben Magyarország és az Egyesült Államok).

A magyar kisebbség esetében egy különös tényező figyelhető meg, az **etnikai**. Az 1989 előtt a kivándorlás oka határozottan etnikai volt, melyet a rossz kisebbségpolitika és a magyarelles politikai volt, de a 90-es évek közepe után nagyrészt gazdasági mozgásokról beszélünk, mindemellett vannak olyan személyek, akik azt állítják, hogy az etnikai megkülönböztetés egy fontos oka a kivándorlásnak, az egyetemisták közül csak egy személy sorolta az okok közé.

A „Balázs Ferenc Intézet” által 1997-ben elvégzett felmérés is ugyanezt mutatta ki: a határon túli régiókból való elvándorlás a már meglévő családi/rokon szálakon terebélyesedik, mégis a megkérdezettek viszonylag csekély arányban jelölik meg a család egyesítést elvándorlási okként, és még kevesebb azok aránya, akik a „hátrányos kisebbségi helyzet” miatt távoznának hazájukból. Az elvándorlók és az elvándorlás gondolatával foglalkozók túlnyomó többsége a jobb megélhetés miatt hagyná el szülőföldjét.¹²

Mit fognak **dolgozni**? Befejezve egy egyetemet, mindenki rendelkezik egy diplomával egy bizonyos szakterületen, képesítés, ami mögött sokévi munka áll, mégis az egyetemisták 60 % más területen is hajlandóak munkát vállalni, többnyire a legjobban fizetett munkát fogják választani a piacról, a különbség nagyon látható az

orvosit végző egyetemisták helyzetében, akik saját munkakörükben akarnak külföldön is dolgozni (külföldön is jól fizetett munka, e mellett állandó szakember hiány van az egészségügyben egyes országok esetében)

¹² Sorbán Angella: Emigrációs potenciál a határon túl élő magyar közösségek körében, in Magyar Kisebbség, V,

Vagyis az ország nem fog hasznot húzni az egyetemisták tudásából, mint fiatal munkaerő, de egyáltalán lesz valamilyen haszna? A felmérés azt mutatta ki, hogy e téren optimisták lehetünk. A többség vissza akar jönni, csak **néhány évig** szeretnének külföldön dolgozni (1-5 év), 4 személy azonban azt válaszolta, hogy nem szeretne visszajönni, más országban akar **letelepedni**.

Gondolatok a letelepedésről

A legvitatottabb kérdés az volt, hogy: *Gondolkodtál a külföldön való letelepedésen vagy csak dolgozni mennél ki rövid időre?* Lássuk az erre adott válaszokat:

- Nem, nem szeretnék külföldön letelepedni, sok lehetőség van az országban is.
- Csak dolgozni szeretnék kimenni, mert úgy érzem, hogy Isten azt akarja, hogy Erdélyben éljek.
- Igen, de szívesebben maradnék itthon.
- Az országban maradnék, ha eltarthatnám magam.
- Később vissza szeretnék jönni.
- Külföldön szeretnék élni, mert itt nincsenek lehetőségek.
- Igen, mert nem szeretem Romániát
- Csak egy időre, amíg lesz pénzem
- Csak dolgozni.
- Nem, nem letelepedni.
- Ha megéri igen.
- Igen, de barátokkal.
- Nem gondolkodtam még ezen.
- Kimennék egy időre, de visszajönnék a családom és barátaim miatt.
- Egy idő után visszajönnék (család, barátok, nyelv, kultúra).
- Mindenképp hazajönnék, hiányoznának az itthoniak.
- Nem, szeretnék itthon maradni, itt nagyobb sikerem lehet, kevesebb

befektetett pénzzel.

- Nem, dolgozni szeretnék kimenni, az öreg éveimet, itthon szeretném tölteni.
- A többi 7 egyetemista egy egyszerű nemmel válaszolt.

Következtetések

A romániai magyar kisebbség kivándorlása mindig is egy nagy probléma volt és az

is maradt. Mint ahogy a felmérésben is láthatjuk a fiatal és tanult személyek többsége el szeretné hagyni az országot gazdaságilag fejlettebb régiókat választva. Tehát, alátámasztjuk azt, hogy a migráció célja kimondottan gazdasági.

A demográfiai következmények mellett a közösség elveszti fejlődési erejét, ami a kultúrája és nyelve hanyatlásához vezethet. A kivándorlókkal szemben feltehetjük azt a kérdést, hogy identitását őrzi vagy sem kivándorlása után? Az újabb generáció mit fog tudni a „szülőföldről”? Megszakítja teljesen a kapcsolatokat vagy az itthon maradottak javára fog válni? Taglalva a témát egyre több kérdés eres választ.

Másrészt láttuk, hogy a megkérdezett egyetemisták vissza szeretnék térni, ez egy pozitív oldal, azonban kutatások által bizonyított tény, hogy a kivándorlók kevés hányada tér vissza az országba, ahonnan elszármazott, miután munkát talál, és letelepszik egy gazdagabb országban. Elgondolkodhatunk azon is, hogy a válaszok mennyire reálisak, mert amint fentebb említettem a statisztikák azt mutatják. Talán csak egy általános társadalmi elvárás ezt mondani, de gyakorlatban kevesen mondanak le a megdolgozott, biztos külföldi jólétről a „szülőföld” kedvéért. A szülőföldhöz való kötődés morális és szentimentális értéke gyakran elveszik a mindennapi megélhetési gondok között, amelyek egyben a kivándorlás fő okai is.

Következtetésem az lenne, hogy a magyar kisebbség kivándorlása és különösképpen a fiatal generációé egy jelenlegi probléma, amivel elsősorban az országnak kell szembenéznie és erre megoldást találni (nemcsak a magyar kisebbség, hanem az egész ország szintjén, hiszen a többség is ugyan ezzel a problémával küzd, a román fiatal képzett munkaerő kivándorlását nem hagyhatja figyelmen kívül, hiszen ezzel jövőjét kockáztatja), de egyben magának a kisebbségnek is. Mindketten, az ország és a magyar közösség is szemelőt kell tartásuk a helyzet súlyosságát és ennek következményeit, csak ez vezethet megoldásokhoz.

Tény az, hogy a megkérdezett egyetemisták 90%-a el szeretné hagyni az országot és külföldön vállalni munkát, közülük csak kevés fog visszajönni rövid időn belül.

Kérdőív magyar egyetemistáknak

A kérdőív célja az egyetemisták által választott életstratégiák feltárása, főleg a munkavállalás terén.

Előre is köszönöm a kutatásban való együttműködést.

1. Az egyetem befejezése után

- a. Folytatod tanulmányaid
- b. Dolgozol
- c. Egyéb.....

2. Hol dolgoznál?

- a. Az országban
- b. Külföldön

3. Ha külföldön

a. Hova mennél szívesen, mi lenne számodra az ideális hely? (magyarázd meg miért)

.....

b. Hova sikerülhet kimenni? (magyarázd meg miért)

.....

4. Milyen úton jutnál külföldre?

- a. Minden legális papírmunka elvégzésével.
- b. Egy barát segíteni fog, aki mar ott van.
- c. A szerencsére bízom magam
- d. Egyéb

5. Mit gondolsz, hogyan fogadnának az ottaniak? (mindkét esetben)

.....

.....

6. Beszeled az ország nyelvet?

1. esetben

- a. Igen alapfokon
- b. Igen középfokon
- c. Igen felsőfokon
- d. Nem

2. esetben

- a. Igen alapfokon
- b. Igen középfokon
- c. Igen felsőfokon
- d. Nem

7. Mit gondolsz, mennyire szükséges a nyelv ismerete külföldi munkavállalás esetén?

.....

8. Hol tanulnád meg a nyelvet?

- a. Indulás előtt nyelvkurzus segítségével
- b. Majd ott
- c. Egyéb

9. Képzettségednek megfelelő munkát vállalnál?

- a. Igen, mert
- b. Nem, mert

10. Mennyi időt dolgoznál külföldön?

.....

11. Gondolkodtál a külföldön való letelepedésen vagy csak dolgozni mennél ki rövid időre? (indokold meg válaszod)

.....

.....

12. Családodból (tág értelemben) dolgoznak személyek külföldön?

a. Igen (Hol? az ország neve)

b. Nem

13. Dolgoztál mar külföldön?

a. Igen (Hol? az ország neve)

b. Nem

14. Mennyi időre?

.....

15. Hogyan viszonyultak a helyiek hozzád?

.....

Életkor

Nem

Végzettség.....

(az is, ami folyamatban van)

Bibliográfia

- **Király András:** *The Hungarian approach: Hungary's migration policy and the migration potential of the Hungarian minority in Romania,*
www.goethe.de/ms/buk/archiv/material/Migration/KiralyTheHungarianap

[proachFinal.doc](#)

- **Lönhárth Tamás:** *The Multiple Citizenship and the Problem of Ethnic Minorities in Central Europe: The Hungarian Minority of Romania and the Problem of „Double Citizenship” at the End of the 90’s*, in **Vasile Pușcaș:** *Central Europe since 1989 – Concept and Development*, Dacia Publishing House, Cluj-Napoca, 2000.
- **Roel Peter Wilhelmina Jennissen,** *Macro-economic determinants of international migration in Europe*, Rijksuniversiteit Groningen, 2004, chapter 6 – Analyses on International Migration Types.
- **Romániai Nemzeti Statisztikai Intézet,** <http://www.insse.ro>, 2003, júliusi adatok, *Populatie*, 2. fejezet.
- **Sorbán Angella:** *Emigrációs potenciál a határon túl élő magyar közösségek körében*, in *Magyar Kisebbség*, V, 1999, 2-3 szám.

Elsődleges forrás: a szerző által készített kérdőív